

Wass Albert: Válogatott magyar népmesék

SZERENCSÉS PISTA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegényember meg egy szegényasszony. Szegényebbek voltak ám még a templom egerénél is, s alighanem bele is pusztultak volna a nagy szegénységbe, ha a Jóisten meg nem áldja őket annyi sok gyerekkel.

De volt gyerekük annyi, mint a rosta lika, s még eggyel több is. Így aztán, ahogy nőttek-növekedtek a gyermekek, segítettek a ház körül ezzel-azzal, munkába is álltak, mesterséget is tanoltak, s valahogy csak megéltek mindannyian. Ha nem csurran, csöppent.

Mindössze Pista, a legkisebbik nem volt jó semmire.

Vetésnél, kapálásnál, aratásnál nem lehetett hasznát venni, tűzifát aprítani se volt jó, mesterséget se akart tanolni. Még csak libaörzésre sem használhatta az anyja, mert ott is csak a felhőket bámulta, s hagyta a libákat a szomszéd földjén kószálni.

Kérdezgette is az édesanyja, nagy szomorúsággal.

– Pista fiam, Pista fiam, mihez lenne kedved? Lám apád meg én megöregsünk rendre, s ha meghalunk, ki viseli gondodat? Munka nélkül biza, nem él meg senki ezen a világon, s előbb-utóbb meg kell gondold te is, hogy mi akarnál lenni!

– Én bizony király akarok lenni, édesanyám – felelte ilyenkor Pista –, ez az egyetlen mesterség, ami kedvemre lenne!

Nevettek a testvérei ezen a beszéden, csúfolták is sokat. Apja is szidta. Csak az édesanyja nem nevetett, nem is csúfolódott, nem is veszekedett. Végül is nagyot sóhajtott, s azt mondta:

– Hát, ha ez az egyetlen kívánságod, édes fiam, és elég erős benned a vágyódás hozzá, bizony meglehet, hogy egy szép napon király is leszel. Legokosabb hát, ha nyakadba veszed, fiam az ország útját, s megkeresed a szerencsédet. Legyen veled a Jóisten! Aztán könnyes szemekkel bár, de vándorbotot adott a kezébe, tarisznnyát a vállára, a tarisznnyát megtöltötte hamuban sült pogácsával, s útnak indította legkisebbik fiát, nagy szomorúan.

Ment, mendegélt Pista, amerre a szeme vitte. Amikor kifáradt, leült az út szélire, elővett a tarisznyából egy pogácsát, s utolsó morzsáig megette. Édesanyja szeretete, amit belesütött volt azokba a pogácsákba, új erőt adott neki a vándorláshoz, s új bizalmat, hogy valahol mégis csak megtalálja egy szép napon a maga királyságát.

Rendre aztán elmaradtak a falvak, elmaradtak a mezők is, s még az út is kifogyott rendre a lába alól. Átkozott nagy pusztasághoz ért, s ameddig csak ellátott a szeme, nem is volt egyéb sehol, csak pusztaság. Már-már azon volt, hogy megfordul, s hazatér, de eszébe jutott apja dorgáló szava, csúfolódó testvérei, s mindenekfelett eszébe jutott édesanyja türelmes bizodalma. Hogyan is mehetne haza királyi korona nélkül? Sőhajtott hát egy nagyot, s nekivágott a rettentő nagy pusztaságnak.

Három nap s három éccaka mind ment, s még mindig nem látszott sehol a pusztaság vége. Negyedik napon egyszerre csak valami furcsa vergődést hallott egy tövisbokorból, s ahogy odament, hát bizony egy fiatal sasmadár vergődött ott a tövisek közé akadva.

Megsajnálta Pista a vergődő madarat, s addig hajtogatta a töviseket ide-oda, míg sikerült kiszabadítania a szerencsétlent. Mindössze három pogácsa volt már csak a tarisznyájában, de amikor meglátta, hogy az étlenségtől milyen gyöngévé vált a fiatal sasmadár, leült vele a tövisbokor árnyékába, elővette az egyik megmaradt pogácsát, felét a madárnak adta, s felét ő ette meg.

Csodák csodája: lám csak, szempillantás alatt visszatért a sasmadárba az erő attól a fél pogácsától! Csak megrázta magát, s így szólt Pistához:

– Jótét helyébe jót várj! Én a sasok királyának vagyok a fia. Húzz csak ki a szárnyamból egy tollat, őrizd meg jól, s ha bajba kerülsz egyszer te is, csak dobd föl ezt a tollat a levegőbe, s nyomban segítségedre jövünk!

Elmosolyodott Pista ezen a beszéden. Miként is segíthetne rajta egy madár? De azért, hogy kedvét ne szegje, kihúzott egy tollat a szárnyából, s betette a tarisznyájába, emlékné. A fiatal sas pedig kitérte szárnyait, s szempillantás alatt eltűnt az ég kéklő magosában. Pista pedig ballagott tovább.

Három napra rá el is érte a rettentő nagy pusztaság végét. Akkora nagy sötét erdőhöz érkezett, hogy nem látszott se vége, se hossza. Az erdő szélén megpillantott egy töpörödött anyókat, nagy köteg rőzsével a hátán. Bár fáradt volt ő maga is, nem nézhette szó nélkül az anyóka kínlódását a teher alatt.

– Adjon Isten, öreganyám – köszönt rá jó szívvel –, hadd segítsek azzal a rőzsével, nehéz az magának!

– Nehéz biza, édes fiam – panaszkodott az anyóka –, olyan gyöngye vagyok, hogy a szél is elfújna. De biza, nem fizethetem meg a segítségedet, mert még csak egy darabka kenyerem sincsen, olyan nyomorult vagyok.

– Egyet se búsuljon azon! – vigasztalta Pista, azzal vállára emelte a rőzsét s vitte az anyóka megett, az erdőszéli kicsi kunyhóig. Ott még az utolsó előtti hamuban sült pogácsáját is megosztotta vele.

– Áldjon meg a Jóisten, édes fiam – hálálkodott az anyóka –, de azt mondd már meg, hogy mi járatban vagy itt, ahol még a madár se jár?

Elmondta hát Pista a maga történetét, nagy szomorúan. Hallgatta az anyóka, aztán csak megszólalt.

– Talán segítségedre lehetek abban, amit keresel – mondta –, figyelj csak jól ide. Odaát, a Végnélküli Erdőn túl van Aranykirály országa. De nagy bajban van ám az a király. Egy gonosz varázsló rászabadította országára a világ összes szarkáját, úgy bizony. A rengeteg sok szarka minden áldott napon tövig kopasztja a királykisasszony szépséges kertjét, s szegény királykisasszony egyebet se tesz azóta, csak könnyeit hullatja éjjel-nappal. Ígért már apja, az Aranykirály zsákra való aranyat, szekérnyi ezüstöt bárkinek, aki megszabadítja országát a szarkáktól. Próbálkoztak is sokan vele, de még eddig senkinek sem sikerült. Legutóbb, úgy hallám, szépséges lányát s fele királyságát is ígérgeti már.

– Merre vezet az út Aranykirály országába? – kérdezte Pista.

– Hát biza, oda nem vezet ám semmiféle út, ez a legnagyobb baj – sóhajtott az öregasszony –, aki el akar oda jutni, az valamiképpen át kell menjen a Végnélküli Erdőn. Márpedig olyan sűrű ám ez az erdő, hogy még délidőben sem süt bele a nap, s a vaksötétben úgy eltéved ott az emberfia, hogy soha ki nem kecmereg belőle. Ha kedves az életed, fiam, bé ne merészkedj!

Megköszönte Pista az anyóka tanácsát illedelmesen, de nem hallgatott az intő szóra. Megmarkolta jól az édesanyjától kapott vándorbotot, s nekiindult a sűrű, nagy erdőnek. Kettőt se lépett benne, s olyan sötétség vette körül máris, hogy orra hegyét se láthatta benne. Úgy kellett tapogassa az útját fától fáig, mint a vak ember. Hamarosan azt se tudta már, hogy előre halad-e vagy hátrafelé, s megbánta nagyon, hogy nem hallgatott az anyóka szavára. Fordult volna vissza, s hazáig meg sem állt volna, úgy elvesztette a bátorságát, de biza, késő volt már. Úgy eltévedt szegény feje a nagy, sötét erdőben, hogy azt sem tudta már, nappal volt-e vagy éjszaka.

Hát, ahogy ott tévelygett, halálos fáradtan, egyszerre csak megpillantott egy kicsike fényt a nagy sötétség mélyén. Mintha csak egy ablak világított volna az örökös éjszaka mélyén. Nosza, törtetni kezdett a fekete sűrűsége át a kicsike fény felé. Apró kunyhóhoz ért. Annak az ablakából szűrődött ki a fény.

Nem is kopogtatott Pista, csak beesett az ajtón. De abban a pillanatban gyökeret is vert a lába a küszöbön. Mert nem szelíd lámpafény csalta ám oda, hanem boszorkánytűz fénye. Boszorkánytűz fölött fortyogó fekete katlan, s a fortyogó fekete katlan fölé hajolva maga a Vasorrú Bába nézett szembe vele. Borzas haján denevérek csüngtek. Két fekete macska kucorgott a vállán. Hosszú, görbe orra álláig fityegett, s háromlábú boszorkányszéke alatt csigák mászkáltak, kígyók sziszegtek és varasbékák undorkodtak.

Úgy megrémült szegény Pista ettől a látványtól, hogy még a nyelve is hozzáfagyott a szájpád-lásához. Azért valahogy mégiscsak kinyögte az illedelmes köszöntést, amire édesanyja tanította volt.

– Adjon Isten jó estét, öreganyám! Az emberi szóra sziszegni kezdett nyomban valamennyi kígyó. Hátukat görbítették a fekete macskák, s a csúnya, vén Vasorrú Bába úgy nézett reá, mintha azon nyomban föl akarta volna falni. Csorba szájában megvillant egyetlen, nagy, emberevő foga.

– Szerencséd, hogy öreganyádnak neveztél – mordult föl végül is –, máskülönben nyomban fölfaltalak volna. Mi dolgod erre?

– Hát bizony, azzal a szándékkal vágtam neki az erdőnek, hogy Aranykirály országába menjek, s megszabadítsam őket a szarkáktól – vallotta be Pista remegő inakkal. – Bárcsak ne tettem volna. Úgy eltévedtem, hogy azt sem tudom, hol vagyok.

– A szarkák ellen indulsz? – kérdezte barátságosabban a vén banya. – Akkorjó helyen jársz. Úgy haragszom arra a hitvány varázslóra meg a szarkáira, hogy azt sem tudom, mit tegyek! Kipusztítják minden csigámat, minden békámat s még a kígyóimat se hagyják békén! Szerencséd van, hogy idevetett a sorsod. Veled küldöm legkisebb kígyómat, s az kivezet az erdőből egyenesen Aranyország határáig!

Pista megköszönte illedelmesen a Vasorrú Bába szívességét s a kicsi kígyó már indult is előtte, hogy kivezesse a Végnélküli Erdőből. Látni nem láthatta ugyan a rettentő sötétségben, csak a sziszegését követte vakon a fák között. Így mentek, mendegéltek, míg csak ki nem fáradtak mind a ketten.

– Pihenjünk egyet – tanácsolta a kicsi kígyó.

Pista nyomban leterítette ujjasát az erdő nyirkos földjére, rátelepedett, majd előkotorta tarisznyá-jából a legutolsó hamuban sült pogácsát. Felét a kicsi kígyónak adta, felét maga ette meg.

Tüzet akart gyújtani, mert bizony hűvös volt az éjszaka, s már kotorta is elő a kovát meg a taplót, amikor a kicsi kígyó haragosan sziszegni kezdett:

– Nem tudod, hogy mi, kígyók félünk a tüztől? Ha tüzet gyújtasz, úgy itthagylak, hogy sohasem látsz többet!

Így hát nem gyújtott Pista tüzet, csak magára húzta az ujjast, s nyomban álomba is merült. Az éjszaka közepén azonban arra riadt, hogy valaki sziszeg a fülébe. A kicsi kígyó volt. Fázott az istenadta, csak úgy reszketett.

– Melegíts meg, mert megfagyok! – panaszkodott. – Melegíts meg, mert megfagyok!

Mit volt mit tennie, beengedte Pista a kicsi kígyót maga mellé, az ujjas alá. Reggelig aludtak is békében. Reggel aztán kivezette Pistát a kicsi kígyó az erdő széléig, s megmutatta neki az irányt Aranykirály országa felé.

– Jótét helyébe jót várj! – mondta azonban búcsúzásnál a kicsi kígyó. – Látod ezt a kis csengettyűt a farkam végén? Akaszd le onnan, s vidd magaddal! Talán hasznát látod. Megosztottad velem az utolsó falatodat, megmelengettél, amikor fáztam s én se maradok adósod, amikor szükségben leszel. Csak rázd meg ezt a kis csengettyűt, s ott leszek nyomban!

Pista megköszönte az ajándékot, tarisznyájába tette a kis csengettyűt is a sastoll mellé, s ment a maga útjára. Dél se volt még, s feltűnt a távolban Aranykirály palotája.

Tiszta színaranyból volt ám annak a palotának minden fala, ezüstből a bástyái, és gyémántból az ablakai. Olyan gyönyörűszép volt, hogy Pistának még a szája is tátva maradt tőle! Hát még a palota kertje! Smaragd levelek között rubint rózsák illatoztak. Zenélő szőlő nőtt a szőlőtöveken, mosolygó barack, nevető alma a fákon! Reggel virágoztak, délire már megérett rajtok a gyümölcs, de jaj, alig érett meg a szőlő, barack, alma: máris jöttek a szarkák roppant nagy seregben, s percek alatt elpusztítottak mindent. A király valamennyi katonája együtt nem tudta megvédeni a kertet a szarkáktól. Egy szarkát megöltek, száz támadt helyébe!

Nézte Pista a rettentő pusztítást, amit a szarkák végeztek, s megsajdult tőle a szíve. Hát még, amikor fölpillantott a palota ablakára, s meglátta sírni a szépséges királykisasszonyt! Ömlöttek szegénykének a könnyei, mint a záporosó.

Szaladt föl Pista a palota lépcsőjén, ahogy lábai bírták. Egyenesen a király trónusa elé.

– Felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, azért jöttem ide messzi földről, hogy megszabadítsam fölségedet ezektől az utálatos madaraktól!

– Édes fiam – sóhajtott a király –, ha meg tudod ezt tenni, tiéd a leányom, s fele királyságom! De ha nem – tette hozzá komoran –, kivájják ám a szarkák mindkét szemedet, édes fiam, mint mindenkinek eddig, aki csak megpróbálkozott ezzel. Gondold meg hát jól, amíg nem késő!

De a szépséges királykisasszony keserves sírása úgy megmarkolta a Pista szívét, hogy nem hallgatott az okos szóra. Csak megrázta a fejét, makacsul.

– Egy életem, egy halálom – felelte –, zárasson be Felséged holnap a gyümölcsöskertbe, s megmérkőzőm én, ha kell, az eleven ördöggel is! Előbb azonban pihennem kell egyet, mert nagy utat bejártam, amíg ideértem. Király parancsára megetették, megittatták Pistát az udvari cselédek, aranyos szobában ágyat is vetettek neki, s még a folyosókon is csak lábujj-hegyen jártak, hogy aludni tudjon.

Másnap reggel aztán levezették a kertbe, s rázárták az aranyajtót. Ült Pista a kertben, gyönyörködött a virágzó fákban, nézte a zenélő szőlő, mosolygó barack és nevető alma gyors növekedését, s olykor még az ablakra is fölnézett, ahol a királykisasszony könyökölt.

Délire szépen megpirosodott az alma, megsárgult a barack, s már a szép kövér szőlőgerezdek is zenélni kezdtek, amikor egyszerre csak, akár egy fekete felleg, megjelentek a szarkák, s nekiestek a sok szép gyümölcsnek.

Pista se volt rest, két kézre kapta a vándorbotot, s csapkodni kezdte vele szaporán a szarkákat. De ahol egyet megcsapott, száz jött a helyébe, s olyan rikácsolást végzett a sok gaz madár, hogy rossz volt hallani.

– Kár! Kár! – rikácsolták a szarkák, szárnyaikkal csapkodva Pista feje körül. – Kár, kár, hogy így végződik fiatal életed! Szemedet kívájjuk, szívedet kitépjük, kár, kár!

Végül is Pista kifáradva roskadt le a földre.

– Ha meg kell halnom, meg kell halnom – mondta. – De mielőtt meghalok, hadd ízleljem még egyszer édesanyám pogácsáját, legalább egy utolsó morzsányit belőle... Belenyúlt a tarisznyába, de hiába turkált benne, még csak egy morzsára valót sem lelt benne, sehol. Ahelyett azonban egyszerre csak kezébe akadt a sastoll, amit a saskirály fiától kapott volt a pusztaság közepén.

– Megpróbálhatom – gondolta –, nagyobb bajban már nem lehetek úgysem!

Azzal feldobta a sastollat a levegőbe, a feléje csapkodó szarkák közé. A következő pillanatban úgy elsötétült az ég, mintha csak éjszaka lett volna. Súlyos szárnyak suhogtak. Ezernél is több sas csapott alá az ég magasából a rikácsoló szarkaseregbe, s pillanatok alatt végeztek valamennyivel. Egyetlen élő szarka sem maradt sehol. S ahogy jöttek, úgy el is tűntek a sasok megint.

Szaladt is le a palotából a szépséges szép királykisasszony, egyik szeme sírt, másik nevetett, úgy borult a Pista nyakába.

– Megmentetted a kertemet, ismeretlen vitéz – rebegette –, tied vagyok életemvégéig! Ügyelj azonban – súgta a fülébe –, édesapám, az Aranykirály máris megbánta, amit ígért. Kínál majd neked mindenféle ajándékot, de bármit is kínáljon, ne fogadd el. Csak az én kezemet kérd tőle, mást semmit!

Igaza volt ám a királykisasszonynak, mert Aranyország királya először egy szekérre való aranyat s egy szekérre való gyémántot ígért Pistának, majd megtoldotta ezt is még tíz szekér arannyal s még tíz szekér gyémánttal, de Pista csak rázta a fejét makacsul.

– Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó – hangoztatta egyre. – Felséged a lánya kezét ígérte, s nekem nem kell semmi egyéb, csak amit Felséged ígért!

– Legyen hát akaratod szerint – mordult fel végül is haragosan a király –, de csak akkor, amikor felhozod a Feneketlen Tó mélyéről királyságom legdrágább kincsét, vasból kovácsolt karikagyű-rümet, amit elloptak, s a tóba ejtettek azok a tolvaj szarkák. Anélkül nincs menyegző!

Leballagott hát Pista a Feneketlen Tó partjára, leült nagy szomorúan egy sziklakőre, s töprengeni kezdett, hogy mitévő is legyen. Hogyan hozhatná föl a király gyűrűjét olyan tóból, melynek még fenéke sincsen?

– Bizony, üres kézzel s üres tarisznyával kell hazamenjek, világszégyenére – sóhajtotta elkesere-detten –, még csak egy maradék pogácsám sincs az útra!

Megrázta haragjában az üres tarisznyát, s ahogy rázta, csak megszólalt abban egy kicsike ezüst-csengő, amiről már régen meg is feledkezett. S abban a szent pillanatban megjelent mellette a sziklakövön a legkisebbik kígyócska.

– Mit kívánsz, édes gazdám? – kérdezte a kicsi kígyó. Elmondta Pista a maga bűjbaját nagy szomorúan.

– Soh' se búsulj – sziszegte a kicsi kígyó –, jótét helyébe jót várj!

S azzal már el is tűnt a Feneketlen Tó mélységében. Háromig se számolhatott volna Pista, s már hozta is fel szájában a király vasgyűrűjét. Nosza, szaladt föl vele Pista a palotába! Erre már a király se tehetett egyebet, papot hozatott, s olyan lakodalmat rendezett, hogy még a siketnémák is táncra kerekedtek.

Szerencsés Pista pedig a szépséges-szép királykisasszonnyal együtt megkapta a fele királyságot is, s azon nyomban aranyos hintót küldött édesszüleiért, s minden testvérének egy-egy zsák aranyat, ajándékba. A szegény ember és a felesége pedig oda is költöztek Pista fiók palotájába, nagy örömnöpet ültek, s boldogan élnek ott ma is, ha meg nem haltak.